

Black Tea Kettle: Creativity in The Community's Cultural Way of Life

Phra Komsan Jalearnwong^{1*} Anek Yai-In¹ and Daonue Bootsitha¹

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: sanpkk@hotmail.com

ABSTRACT

This academic article aims to propose a model for changing community lifestyles by applying creativity to the consumption behavior of modern society. A society where people yearn for the originality of nature. The traditional way of life of people in rural areas in Thailand Setting the kettle on the wood stove It is another way of life of the villagers that seems to be normal. In fact, that is the way and spirit that has been passed on as a cultural wisdom from generation to generation. The way may be changed to suit the era. But still retaining the same intentions and objectives of the ancestors who inherited it. Changing the way of thinking by adopting the community way of life, which is something that is done or behaved on a regular basis. Bring it as a strength by turning the creativity of the new generation into learning. for tourism for the relaxation of people of different cultures It can be considered as another thing that can create careers and income for people in the community as well.

Keywords: Creativity, Kettle, Community Culture

กาต้มน้ำชาดำ : ความคิดสร้างสรรค์บนวิถีวัฒนธรรมชุมชน

พระคมสัน เจริญวงศ์^{1*} เอนก ไยอินทร์¹ และ ดาวเหนือ บุตรสีทา¹

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sanpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการปรับเปลี่ยนวิถีชุมชนด้วยการนำเอาความคิดสร้างสรรค์เข้ามาปรับใช้กับพฤติกรรมการบริโภคของสังคมยุคใหม่ สังคมที่มีผู้คนโยกย้ายความตั้งเดิมของธรรมชาติ ความตั้งเดิมของวิถีชีวิตของผู้คนตามท้องถิ่นชนบทในประเทศไทย การตั้งกาต้มน้ำบนเตาไฟ เป็นอีกวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องธรรมดาๆ ซึ่งแท้จริงแล้วนั่นคือวิถีและจิตวิญญาณที่ถูกถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โดยวิถีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงเจตนาและจุดมุ่งหมายแบบเดิมของบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดไว้ การปรับเปลี่ยนวิถีคิดโดยการนำเอาวิถีชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่กระทำหรือประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ นำมาเป็นจุดแข็งโดยใส่ความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ให้กลายเป็นการเรียนรู้ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการผ่อนคลายของคนต่างวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, กาต้มน้ำ, วัฒนธรรมชุมชน

© 2023 JSDP: *Journal of Spatial Development and Policy*

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยมีปรากฏให้เห็นได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบของ สินค้า ผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว การแสดงออกด้วยท่าทาง เช่น การพ้อน้ำ การเต้น การพ้อนเล็บ ฯลฯ การนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้าน เช่น การกิน การดำรงชีวิต ฯลฯ การนำเสนอขนบธรรมเนียมประเพณีผ่านภาพยนตร์และละครไทย เช่น สัปเหร่อ พรหมลิขิต บุเพสันนิวาส ฯลฯ ชาตรี ประกิตนันทการ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า “การสร้างสรรค์จะต้องมีเงื่อนไขในการนิยามสำคัญ 3 ข้อ คือ ความแปลกใหม่ (Novelty) ความมีประโยชน์ (Utility) ความน่าประหลาดใจที่คาดไม่ถึง (Surprise) การสร้างเงื่อนไขให้คนกล้าที่จะคิดนอกกรอบ ออกจากกรง ขยายเขตแดนความคิด จนนำไปสู่การสร้างสรรค์ได้ในที่สุด สังคมไทยมีปัญญามากพอที่จะตัดสินใจเองได้ว่างานไหนดีหรือไม่ดี” ความคิดสร้างสรรค์มีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับว่าบุคคลคนนั้นอยู่ในพื้นที่แบบใด อยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบไหน ผู้คนที่อยู่ภายในชุมชนและคนรอบข้างเป็นแบบใด ความคิดสร้างสรรค์ที่ออกมาจะสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ตัวตนและความเป็นสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้อย่างชัดเจน ความคิดสร้างสรรค์ในสังคมไทยถูกเปิดกว้างขึ้นอย่างมากตามมิติและทัศนคติของผู้คนในสาขานั้นๆ ความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะเด่นคือการสร้างรูปแบบใหม่ที่มีความหมาย ความเป็นผู้นำทางความคิดของสังคมยุคใหม่ ทุกอาชีพสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ใหม่ได้เสมอ เช่น นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร อาจารย์มหาวิทยาลัย ศิลปิน นักแสดง นักร้อง นักออกแบบ สถาปนิก กวีและนักประพันธ์ เป็นต้น ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากองค์ความรู้และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย จนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ของงานนั้นๆ สามารถผลิตรูปแบบหรือการออกแบบใหม่ๆ เพื่อทำขายและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่แพร่หลายได้ (Florida, R., 2002) จากวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยอาศัยอยู่ สิ่งสำคัญคือต้องเรียนรู้และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและความแตกต่าง (Jean Chua, 2021) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในท้องถิ่นและมูลค่าบริษัทส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในเขตเมืองใหญ่ เพราะบริษัทขนาดใหญ่และมีสำนักงานใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์สูงและสร้างมูลค่าให้กับบริษัทที่สูงขึ้น (Mabel D Costa & Ahsan Habib, 2024) โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้ สังคมและวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ได้ถูกถ่ายทอดสู่สาธารณะ ปรากฏเห็นเป็นผลงานมากมาย ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์จับต้องได้ หรือเป็นวัฒนธรรมที่เป็นคุณค่าทางจิตใจ เป็นความรู้สึกทางจิตวิญญาณ โดยทั่วไปแล้วคนไทยมีนิสัยชอบคิดประดิษฐ์ประดอย ประดับตกแต่งเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้เกิดความสวยงาม นำไปเป็นของฝากบ้าง ตกแต่งบ้านและที่อยู่อาศัยบ้าง ชายเพื่อสร้างรายได้บ้าง บางกลุ่มชอบคิดนอกรอบ แหวกมานประเพณีแบบดั้งเดิม นำของใหม่เข้ามาผสมผสานกับของเก่า ซึ่งก็จะได้ของที่มีความผสมผสานที่เราเรียกว่า “การประยุกต์” โลกในปัจจุบันถูกทำให้เล็กลงเป็นสังคมที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนสูงวัย เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านการบริโภคของมนุษย์ เห็นคุณค่าเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร เกิดความหลากหลายของการผสมผสานทั้งแนวคิด กระบวนการในการทำงาน รวมถึงการข้ามวัฒนธรรมนำวัฒนธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560) การเปิดโอกาสให้คิดแบบไม่มีกรอบ ไม่กำหนดหรือบังคับให้ผู้เรียน/ประชาชนต้องทำตามผู้สอน/ผู้บรรยาย ทำให้สร้างโอกาสเกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ ได้ชุมชนแบบใหม่ ได้สังคมแบบใหม่ แต่การที่ได้ของใหม่เกิดขึ้นมานั้น เป็นการผสมผสานระหว่างความใหม่ผสมความเก่า ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ ความคิดสร้างสรรค์ที่เนื่องด้วยการประยุกต์ผสมผสานจนเกิดความกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน

การเกิดขึ้นของศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ หรือ Thailand Creative & Design Center (TCDC) เป็นหน่วยงานภายใต้ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ Creative Economy Agency (Public Organization) ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา “จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561” โดยเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 และเปิดให้บริการแก่ประชาชนตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม บนรากฐานการใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงองค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมสำหรับการก้าวสู่อนาคต ตลอดจนการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่น่า “ทุน” มาบวกกับ “ความคิดสร้างสรรค์” เพื่อพัฒนาและสร้างมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการที่ผลิตภายในประเทศ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), 2561)

การมีศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) ในประเทศไทยและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐจึงทำให้กลุ่มวัยรุ่นคนรุ่นใหม่ ผู้ที่มีความคิดนอกรอบ ได้ช่องทางการปล่อยของ คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ คิดค้นอุปกรณ์ใหม่ๆ คิดค้นรูปแบบการทำงานแบบใหม่ เพื่อให้การทำงานมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น อาทิ รูปแบบการให้ข้อมูลการเดินทางสองแถว จังหวัดอุบลฯ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, การออกแบบวิธีการทำงานร่วมกันกับชาวมูเซอ จังหวัดกำแพงเพชร ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, การออกแบบระบบการจัดการขยะเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนเก่าแก่อำเภอสงขลา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ภายใต้โครงการส่งเสริมพื้นที่ชุมชนสร้างสรรค์ด้วยพลังเยาวชน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2558) ซึ่งนับแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมาความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่จึงได้พลังออกมาสู่สายตาประชาชนคนไทยและชาวต่างชาติหลากหลายชิ้นงาน ความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์กาลเวลาที่เปลี่ยนไป เพื่อตอบโจทย์ความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคตามยุคสมัยและเวลาในช่วงนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ กิรติพร จูตะวิริยะ, คำยีน สานยาวง และ คำพอน อินทิพอน

(2554) ได้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคไว้ว่า คนรุ่นใหม่มีการสร้างชุดความรู้ รูปแบบ และทัศนคติการบริโภคอาหาร พื้นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากรุ่นบรรพบุรุษของตน และเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีในการบริโภคไปตามกระแสแห่งสังคมสมัยใหม่ โดยมีการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น แต่ลดปริมาณมื้อในการบริโภคอาหารพื้นบ้านลงไป อีกทั้งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการกินในรูปแบบการผสมผสาน (Hybridization) กับอาหารพื้นถิ่นในรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้น และมีการขยายตัวออกไปยังกลุ่มผู้บริโภคอื่น นิตยา มณีวงศ์ (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว เป็นอัตราทวีคูณทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ไม่หยุดยั้ง โลกไร้พรมแดนเชื่อมต่อกันได้ทั่วทุกส่วนของมุมโลก ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้สะดวก รวดเร็วเพียงกระพริบตา การแข่งขันด้านการค้า การเปิดการค้าเสรี เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้านชีวิตของมนุษย์ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนหรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มในสังคม

ภาพที่ 1 สภาพสิ่งปลูกสร้างของชาวบ้านบนดอยปุย

วิธีการต้มน้ำร้อนด้วยกาต้มน้ำ

การต้มน้ำร้อนให้เดือดด้วยอุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ถือว่าเป็นเรื่องง่ายๆ เหมือนปลอกกล้วยเข้าปาก เชื่อได้เลยว่าบุคคลที่มีสติสัมปชัญญะ มีวุฒิภาวะความสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ บุคคลเหล่านั้นจะต้องสามารถต้มน้ำร้อนให้เดือดได้อย่างแน่นอน โดยที่ไม่ต้องมืองค์ความรู้ใดๆ เลย ไม่ต้องฝึกฝนอบรม ไม่จำเป็นต้องเปิดยูทูบ เพื่อหาข้อมูลดูวิธีการต้มน้ำให้ร้อนและถึงจุดเดือดใดๆ เลย การต้มน้ำให้ร้อนใช้แค่เพียงความรู้สึกและการสัมผัสบางอย่าง ด้วยการเทน้ำลงไปในกาต้มน้ำ ปิดฝาให้มิดชิด เสียบปลั๊กไฟฟ้า รอให้น้ำเดือดสักประมาณ 5-10 นาที เพียงแค่นั้นก็จะได้น้ำร้อน เพื่อนำไปต้มน้ำร้อนๆ หรือนำไปทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น ชงกาแฟ ชงชา ชงยาสมุนไพร ประคบร้อนเพื่อการผ่อนคลาย ฯลฯ แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น การต้มน้ำให้เดื่อนั้นถือว่าเป็นวิถีและภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ การต้มน้ำนั้นมีการปฏิบัติกันอยู่แล้วในหลายส่วนของโลก การต้มน้ำด้วยกาต้มน้ำไฟฟ้าถือว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าการต้มน้ำร้อนโดยใช้เชื้อเพลิง เพราะกาต้มน้ำไฟฟ้าจะให้ความร้อนกับน้ำถึงจุดเดือดพร้อมกัน และนอกจากนั้นยังไม่มีสารปนเปื้อนเจือปนในน้ำขณะต้มอีกด้วย (Nicole, W., 2021) การต้มน้ำร้อนควรเลือกหม้อที่เป็นเซรามิกและเหล็กหล่อ เพราะจะช่วยกักเก็บความร้อนได้ดีกว่าวัสดุอย่างอื่น ยิ่งหม้อมีความร้อนมากเท่าไร โมเลกุลของน้ำก็จะเคลื่อนที่ได้มากขึ้นเท่านั้น การต้มน้ำขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกอุปกรณ์ให้ความร้อนแบบใดที่เหมาะสมกับผู้ต้มน้ำ เช่น ต้มด้วยเตาไฟฟ้าแบบไม่เหนียวน้ำ ต้มด้วยเตาแม่เหล็กไฟฟ้า ต้มด้วยเตาแก๊ส หรือต้มด้วยเตาถ่าน ฯลฯ ซึ่งการต้มน้ำด้วยเตาแม่เหล็กไฟฟ้าถือว่ามีความมหัศจรรย์ น้ำเดือดเร็วมาก มีความปลอดภัยสูงและเหมาะสมกับ

สังคมยุคปัจจุบัน (Becky Krystal, 2021) วิธีการต้มน้ำถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ควรกรองเอาน้ำขุ่นออกเพื่อให้ได้น้ำบริสุทธิ์ ภาชนะปริมาณน้ำที่ต้องการเพื่อนำใส่หม้อหรือกาต้มน้ำหรือกระทะ วางหม้อ/กาต้มน้ำ/กระทะตั้งบนเตาแก๊สแล้วหมุนเตาไปที่ระดับสูงสุด ตั้งไฟเพื่อให้เกิดความร้อน ปล่อยให้ น้ำเดือดเต็มที่ โดยทำให้น้ำมีอุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 212 องศาฟาเรนไฮต์ เมื่อน้ำเดือดเต็มที่ที่สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารได้ (Jennifer Lease, 2023) วิธีการต้มน้ำด้วยกาต้มน้ำแบบก่อกไฟตั้งเตาถ่าน เป็นวิถีของชาวบ้านตั้งแต่โบราณ และสืบทอดภูมิปัญญาจนมาถึงปัจจุบันนี้ การต้มน้ำด้วยวิธีนี้เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตหรือการใช้ชีวิตประจำวัน ทำได้ด้วยวิธีการง่ายๆ สะดวก รวดเร็ว ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่อยู่รอบตัว ไม่สิ้นเปลือง ไม่จำเป็นต้องเสียเงินและจ่ายค่าเชื้อเพลิงหรือพลังงาน เพียงแค่นำกิ่งไม้ เศษไม้ ที่ร่วงล่นตามธรรมชาติมาก่อไฟ พอไฟติดได้ที่ก็ยกกาต้มน้ำขึ้นตั้งเตา เพียงแค่นี้ก็เป็นอันเสร็จพิธีสำหรับการต้มน้ำให้ร้อน ถ้าหากไม่มีกาต้มน้ำก็สามารถใช้วัสดุหรืออุปกรณ์อื่นๆ ทดแทนได้ เช่น หม้อหนึ่ง หม้อทำกับข้าว กระทะบอกล้มไผ่ กระทะบอกล้มไผ่ กระจิบนิ่ม เป็นต้น

การที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการต้มน้ำให้ร้อนของแต่ละยุคสมัยนั้น ชี้ให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการเป็นอยู่ของผู้คนที่อยู่ต่างยุคต่างสมัย มีวิธีการและวิถีการเรียนรู้ วิธีการเป็นอยู่เพื่อดำรงชีพ แตกต่างกันไป โดยอาศัยความสอดคล้องกันของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง ความทันสมัยของเครื่องมือ เครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นนวัตกรรมและสิ่งใหม่ๆ เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตและความต้องการของผู้คนในสังคมตามยุคสมัยนั้นๆ การต้มน้ำด้วยวิธีโบราณที่มีกาต้มน้ำโบราณตั้งอยู่บนเตาฟืน ทำการต้มแล้วต้มอีกจนสีของกาต้มน้ำกลายเป็นสีดำ เป็นกลิ่นอายของวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนตามชนบทไทย แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่าย ใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่หาได้ภายในชุมชนนำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ทั่วโลกมีวิวัฒนาการทันสมัยมากขึ้น มีความสะดวกสบายเข้ามาในการดำรงชีวิตมากขึ้น ความเป็นธรรมชาติและ การอาศัยอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้ค่อยๆ หายไปจากวิถีการเป็นอยู่ของชุมชน การนำวิถีการต้มน้ำด้วยการต้มน้ำสีดำๆ แบบดั้งเดิมมาปรับใหม่ใส่ความคิดสร้างสรรค์สมัยใหม่เข้าไป จากสิ่งที่คนในสังคมปัจจุบันไม่เคยพบเจอ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ถือเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ เป็นสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน จะเกิดการเรียนรู้และศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่รุ่นพ่อรุ่นแม่จะกลายเป็นสิ่งที่สะท้อนจำให้หวนคิดถึงวิถีเก่าๆ สิ่งเก่าๆ ที่เคยใช้ชีวิตแบบยากลำบากตามมีตามเกิดในสังคมยุคสมัยที่ผ่านมา จนกลายเป็นความสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน

ภาพที่ 2 กาต้มน้ำโบราณสีดำและอุปกรณ์สำหรับก่อไฟต้มน้ำของร้านชากาดำ

การปรับเปลี่ยนวิถีชุมชนเป็นโอกาสการสร้างรายได้

วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาทางความรู้ การดำรงชีพในแต่ละวันนั้นถือว่าเป็นวิถีของชุมชน เพราะเป็นเรื่องที่ชาวบ้านทั่วไปถือเป็นวัตรปฏิบัติหรือเป็นกิจวัตรที่ทำกันเป็นประจำและทำสืบต่อกันมา ซึ่งบางครั้งคนภายในชุมชนอาจจะไม่รู้ถึงความเป็นมาหรือความหมายที่ผู้คนรุ่นก่อนได้แอบแฝงปรัชญาและความหมายเชิงคุณธรรมไว้เป็นเครื่องสอนใจ เตือนใจผู้คนรุ่นหลังให้ได้สะท้อนคิดและเข้าใจการสื่อความหมายของคนรุ่นบรรพบุรุษ เมื่อคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่ได้กรุงรุ่นใหม่มีนิสัยช่างสงสัย ช่างสังเกต ช่างถาม เพื่อสืบเสาะหาความรู้ให้เข้าใจกระจ่างแจ้ง แต่สำหรับคนรุ่นพ่อแม่ของเราที่ได้รับสืบทอดวิถีเชิงชุมชนมาจากบรรพบุรุษอีกทอดหนึ่งนั้น ไม่สามารถตอบคำถามหรือตอบโจทย์รุ่นลูกหลานได้ จึงทำให้การสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดชุดความรู้ของบรรพบุรุษขาดหายไป วัฒนธรรมมีลักษณะของการเคลื่อนย้าย มีลักษณะที่เคลื่อนไหว และมีการพลวัต การกระทำเป็นผลสืบเนื่องจากสังคมที่ผลิตสร้างชีวิตทางสังคม การตีความวัฒนธรรมใหม่เกิดจากการกระทำและเปลี่ยนวิธีการมองเรื่องอำนาจ แสวงหาหนทางในการหลบหนีหรือต่อต้านการควบคุม การสร้างกรอบความคิดทางวัฒนธรรมเป็นการกำกับผู้คนในสังคม และวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นสิ่งอำนวย (Enabling) ที่ช่วยให้ผู้คนมีเครื่องมือในการรับมือกับภาวะการณ์ต่างๆ ในสังคม เช่น ระบบสัญลักษณ์ ศาสนา และความเชื่อ ที่ช่วยให้คนสามารถจัดการกับความทุกข์ ภาวะไร้ความหมาย หรือความสับสนอลหม่าน (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2563) ดังนั้น วิถีของชุมชนบางอย่งนั้นจึงถูกยกขึ้นมาตีความโดยใช้ความน่าจะเป็นและการบอกเล่าจากปากต่อปากของผู้คนภายในชุมชน โดยการนำเอาเครื่องมือเชิงวิชาการมาเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลและนำสิ่งที่ได้นั้นมาประกอบกันและตีความโดยการคาดการณ การให้ความน่าจะเป็นและการเทียบเคียงข้อมูลที่ค้นพบจากชุมชนนั้นๆ

การรู้จักความหมายของวิถีชุมชนอย่างลึกซึ้งและเข้าใจปรัชญาของวิถีที่บรรพบุรุษสืบทอดเอาไว้ให้เป็นมรดกนั้น ถือเป็นทรัพย์สินทางภูมิปัญญา (Intellectual Property) ที่พวกท่านทั้งหลายเหล่านั้นได้ทิ้งสมบัติอันมีค่าไว้ให้กับลูกหลานในอดีตที่ผ่านมาภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นเรื่องปกติที่ผู้คนภายในชุมชนถือปฏิบัติและดำเนินวิถีไปตามปกติ ทุกคนในชุมชนทำเหมือนกัน ปฏิบัติเหมือนกัน ไม่มีอะไรที่เป็นจุดเด่น ไม่มีอะไรเป็นความพิเศษ ไม่มีอะไรที่แปลกตาและเห็นแล้วรู้สึกตื่นเต้น แต่พอเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป วิถีชีวิต พฤติกรรมการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย มีการนำเอาวิถีของชุมชนภายนอกจากที่แห่งอื่นๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยเฉพาะวิถีของคนชุมชนเมือง วัฒนธรรมของคนเมืองกรุง เพราะเชื่อว่าเป็นวิถีและวัฒนธรรมของผู้เจริญแล้ว เป็นวิถีวัฒนธรรมที่มีความทันสมัย นำมาใช้แล้วจะทำให้ไม่น่าอาย เป็นที่ยอมรับของสังคมคนไทยทั่วไป ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างประเทศผ่านการสื่อสารมวลชนและการสื่อสารด้านวัฒนธรรม จากละคร เพลง ภาพยนตร์ รายการวาไรตี้ทางโทรทัศน์ ทำให้สิ่งเหล่านั้นมีอิทธิพลเหนือจิตใจแทรกซึมวัฒนธรรมจากโลกภายนอก เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำการผสมผสานค่านิยมและวัฒนธรรมแบบใหม่กลายเป็นอัตลักษณ์แบบผสมผสาน (ปัทมกร ปรีดาชัชวาล และคณะ, 2566) ในยุคปัจจุบันรสนิยมของผู้คนมีลักษณะเป็นปฏิภาคกลับ กล่าวคือ ผู้คนที่มีอายุร่วมสมัยที่เรียกว่า “ยุค 80 & ยุค 90” มีความต้องการย้อนวัย ย้อนกิจกรรมหรือวิถีบางอย่างที่เคยทำเป็นวิถีปกติสมัยนั้นให้ย้อนกลับมา เพื่อระลึกถึงความเก่าความหลัง เมื่อครั้งยังวัยเยาว์ วัยหนุ่ม วัยสาว เต็มเต็มความซาดหายทางจิตใจ เนื่องจากสภาวะของการใช้ชีวิตแข่งกับเวลาทำให้ผู้คนเหนื่อยล้า ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ นำไปสู่ความคิดอยาก “ย้อนเวลา” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางความคิดที่มีอยู่ในทุกสังคม การโหยหาอดีต (Nostalgia) เป็นการคิดถึงโลกที่เราข้ามผ่านมาแล้ว หรือสูญหายไป และจะสามารถเดินทางกลับไปได้อีกครั้งเมื่อใช้จินตนาการเป็นช่องทางเข้าไปสัมผัส กระแสของการโหยหาอดีตนั้นได้แทรกซึมอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยมาอย่างแพร่หลายและยาวนาน โดยเฉพาะอย่างในกลุ่มชนชั้นกลางที่มีสัดส่วนเกือบ 3 ใน 4 ของประชากรทั้งหมดและเป็นกลุ่ม

ผู้บริโภคและจับจ่ายใช้สอยหลักของประเทศ (ธัญพร เสงวัฒนาอาภา และ ปรีดา อัครจันทโชติ, 2565) ความต้องการของผู้คนเหล่านี้เป็นความต้องการที่ต่ำเพียงชั่วคราวเพื่อระลึกถึงความทรงจำที่เคยผ่านมา เก็บรอยความสุขที่เป็นอดีตที่ยากลำบาก แต่แฝงไปด้วยความสุขและการต่อสู้ชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้คือผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในสังคมชนบทและดิ้นรนแสวงหาความสำเร็จ ต้องการมีการศึกษา ต้องการมีเงิน มีรายได้ เพื่อตอบโจทยความสำเร็จที่เป็นค่านิยมในยุคสมัยนั้น เมื่อประสบความสำเร็จในชีวิต มีสิ่งที่เป็นบัพพร้อมสะดวกสบาย เป็นต้น เมื่อถึงขั้นปลายชีวิตจึงย้อนกลับไปสู่ความเป็นวิถีและธรรมชาติแบบดั้งเดิมที่เคยเติบโตขึ้นมา การเข้าใจความหมาย ติความปรัชญาและวิถีของคนโบราณได้อย่างละเอียดลึกซึ้งทำให้คนรุ่นใหม่ผุดไอเดียใหม่ขึ้นมา หรือบางทีเราอาจจะเรียกว่า **“ความคิดสร้างสรรค์”** ก็ได้ ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในช่วงยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) มีลักษณะเป็นการนำเอาวิถีแบบดั้งเดิมขึ้นมาปรับ ปรยุคตรูปแบบให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน เป็นการผสมผสานความเก่าและความใหม่ของวิถีด้วยการออกแบบให้กลมกลืน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เรียบเรียงเรื่องราวของชุมชน (Story) เพื่อจัดทำการผลิตสินค้าชุมชนหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ให้เป็นแหล่งสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อาทิ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ฯลฯ นำเสนอความคิดสร้างสรรค์โดยการนำเสนอเรื่องราว (Story) ตั้งแต่การเลี้ยงไหม การเก็บฝ้าย การปั่นด้าย การปั่นไหม การทอผ้าด้วยกี่โบราณ และนำไปสู่การนำผ้าไปตัดเย็บด้วยการออกแบบสมัยใหม่ หรือที่เรียกว่า นำเอาแนวคิดสร้างสรรค์มาร่วมออกแบบชุดเพื่อให้ตอบโจทยความต้องการของลูกค้าสมัยใหม่ เมื่อได้ชุดที่ออกแบบตามที่ต้องการเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำไปสู่การโชว์ผลิตภัณฑ์ โดยวิธีการผสมผสานกับวิถีวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น การฟ้อนรำ การฟ้อนต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การฟ้อนกิจกรรมงานประจำปีระดับจังหวัด และการกำหนดให้ข้าราชการท้องถิ่นใส่ชุดประจำถิ่นหรือชุดพื้นบ้าน เป็นต้น ถือว่าเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มคุณค่า สร้างมูลค่า ส่งเสริมความสามารถให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีศักยภาพในการแข่งขัน สร้างความโดดเด่น ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิต (แพรวภัทร ยอดแก้ว, 2565) ซึ่งผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็จะผ่านสายตาของคนทั่วไป บางคนบางท่านก็อาจเกิดความสนใจ มีการสั่งซื้อ สั่งทำ โดยตรงกับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดอาชีพและสร้างรายได้ ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวของไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเน้นความยั่งยืน มีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ความเป็นไทย เพื่อสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยวของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2565) ระบุว่า รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมของไทย ปี 2565 สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า 220 ล้านบาท สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้สู่ชุมชน ลดความยากจน และความเข้มแข็งยั่งยืนของเศรษฐกิจในพื้นที่

ภาพที่ 3 สินค้าชุมชนและของฝากสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ

กรณีกาต้มน้ำสีต่างๆ เก่าๆ ใบหนึ่งบนยอดดอยปุยที่ดูแล้วแสนจะธรรมดาๆ และอยู่ห่างไกลจากความเจริญของชาวเมืองกรุง ผู้คนในท้องถิ่นมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อลืมนำเตาเข้ามาก็ต้องก่อไฟต้มน้ำเพื่อต้มชา กาแฟ เพื่อให้ร่างกายรับของที่อุ่นๆ ร้อนๆ เข้าไปในร่างกาย ดับความหนาวเย็นจากภายในปรับอุณหภูมิในร่างกายให้อบอุ่น และหลังจากนั้นค่อยไปประกอบกิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย ฯลฯ แต่สิ่งที่มีชื่อว่าธรรมดาๆ ก็สามารถนำมาสร้างรายได้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเอากาต้มน้ำสีต่างๆ มาก่อไฟต้มน้ำให้หนักท่องเที่ยวได้ทดลองชิมลิ้มลองรสชาติการจิบน้ำชาบนดอยปุยของ “ร้านชากาดำ” วิธีการที่ร้านแห่งนี้จัดทำขึ้นเป็นสิ่งที่เรียบง่าย สบายๆ สไตล์ชาวพื้นบ้าน กล่าวคือ จัดมุมการต้มน้ำไว้ ณ จุดหนึ่งที่โดดเด่นของร้าน โดยใช้พื้นที่กว้าง x ยาว ประมาณ 1.5 เมตร ใช้ไม้ไผ่สับฝากตีกรอบเป็นสี่เหลี่ยมขนาดกว้าง x ยาว 100 เซนติเมตร เพื่อเป็นพื้นที่ก่อกองไฟต้มน้ำร้อน รอบๆ ข้างทั้ง 2 ด้านของร้าน จะใช้ไม้ไผ่สับฝากทำเป็นฝา จำลองฝาบ้านขอบคนบนดอยสมัยโบราณ บนผนังไม้ไผ่สับฝากก็จะมีเมล็ดพันธุ์พืช อุปกรณ์สำหรับดำรงชีพของผู้คนในชุมชนสมัยโบราณ ทดแทนการตกแต่งเพื่อความสวยงาม จุดเด่นของร้านชากาดำ แห่งนี้ คือการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้ดื่มชาฟรี โดยไม่คิดเงิน แต่ทางร้านจะมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับชาที่ห่อต่างๆ ของชุมชนไว้ขายให้กับนักท่องเที่ยว กล่าวคือ หากชิมแล้วรู้สึกชอบใจก็สามารถซื้อเป็นของฝากติดไม้ติดมือไปฝากให้คนที่รู้จักหรือญาติผู้ใหญ่ แต่ถ้าหากชิมแล้วไม่ถูกใจก็ไม่ใช่ไร ถือว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับคนในชุมชนเกี่ยวกับการชิมชาและการต้มชาของคนบนดอย โดยใช้แบบจำลองจากพื้นที่จริงและการสัมผัสวิถีชุมชนจริงๆ นอกจากนั้นแล้วร้านชากาดำยังมีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ให้ชมและเลือกซื้อเป็นของฝาก ขณะที่นักท่องเที่ยวกำลังจิบชา คือ สามารถชมเครื่องประดับประเภทหยกจากพม่า เช่น แหวน สร้อยคอ ไม้กั้วชา เป็นต้น ซึ่งจากการนำความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตบนดอยสูงของร้านชากาดำ ทำให้เห็นได้จากสิ่งๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาใส่ความคิดสร้างสรรค์ทางความคิดทำให้เกิดธุรกิจเป็นอาชีพและสร้างรายได้ เพื่อจุนเจือครอบครัวและเป็นจุดเด่นของชุมชนที่ทำให้ผู้คนและนักท่องเที่ยวอยากไปสัมผัสและทดลองการใช้ชีวิตตามวิถีของชาวบ้านตามท้องถิ่นนั้นๆ

ผู้คนถวิลหาวิถีแบบดั้งเดิม

การที่นักท่องเที่ยวได้แวะเวียนเดินทางขึ้นดอยไปจิบชาของร้านชากาดำ ซึ่งถือว่าเป็นร้านค้าที่อยู่บนจุดสูงสุดของหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านนี้มีชื่อว่า “บ้านม้งดอยปุย” แสดงให้เห็นว่าผู้คนหรือนักท่องเที่ยวมีความถวิลหาความต้องการวิถีแบบดั้งเดิม เพียงแค่ได้พบเห็นอุปกรณ์หรือสิ่งของที่เป็นของแบบดั้งเดิม อาทิ กาต้มน้ำใบเก่า เตาก่อไฟเก่า ไม้พินที่เก็บได้รอบๆ หมู่บ้าน ไม้ไผ่สับฝากที่เรียงราย ประกอบกันเป็นฝาบ้าน พร้อมกับอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้สำหรับดำรงชีพของคนท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้เกิดกลิ่นไอความขลัง หวนระลึกถึงความเก่าความหลัง ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปหรือค้นหาข้อมูลจากจุดเช็คอินบนเว็บไซต์กูเกิลแมป (Google Maps) ซึ่งต้องเกิดความอยากไปสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนมากยิ่งขึ้น การถวิลหาความเก่าหรือเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม ผู้คน กิจกรรม สิ่งของและอุปกรณ์ เป็นความต้องการของกลุ่มคนวัยกลางคน การโยกย้ายกิจกรรมและความสุขในวัยเด็กเปรียบเสมือนภาพความสัมพันธ์และความทรงจำที่ดีในวัยเด็ก ทำให้นึกถึงช่วงเวลาและกิจกรรมดีๆ ในช่วงเวลานั้นๆ ที่ผ่านมาแล้วโดยจะไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอีก มีเพียงแต่ความคล้ายคลึงบางกิจกรรมที่ยังเป็นความทรงจำและทำให้โยกย้ายที่เป็นภาพจินตนาการให้นึกถึงมิตรภาพและความสัมพันธ์เท่านั้น (กมลทิพย์ มะโน และคณะ, 2562) กลุ่มคนเหล่านี้มีความต้องการสัมผัสบรรยากาศที่มีลักษณะคล้ายๆ กับสมัยวัยเยาว์ ซึ่งความทรงจำในช่วงเยาว์วัยส่วนใหญ่จะเป็นความทรงจำที่มีความสุข เป็นความรู้สึกที่ชาวสะอาด ไม่มีความเสแสร้งเจือปน ดังนั้น จึงทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ถวิลหาความดั้งเดิมที่เคยสัมผัส หรือประสบพบเจอมาในสมัยก่อนๆ

ภาพที่ 4 นึ่งต้มน้ำร้อนด้วยกาต้มน้ำแบบโบราณและฝาบ้านแบบไม้ไผ่สับฝาก

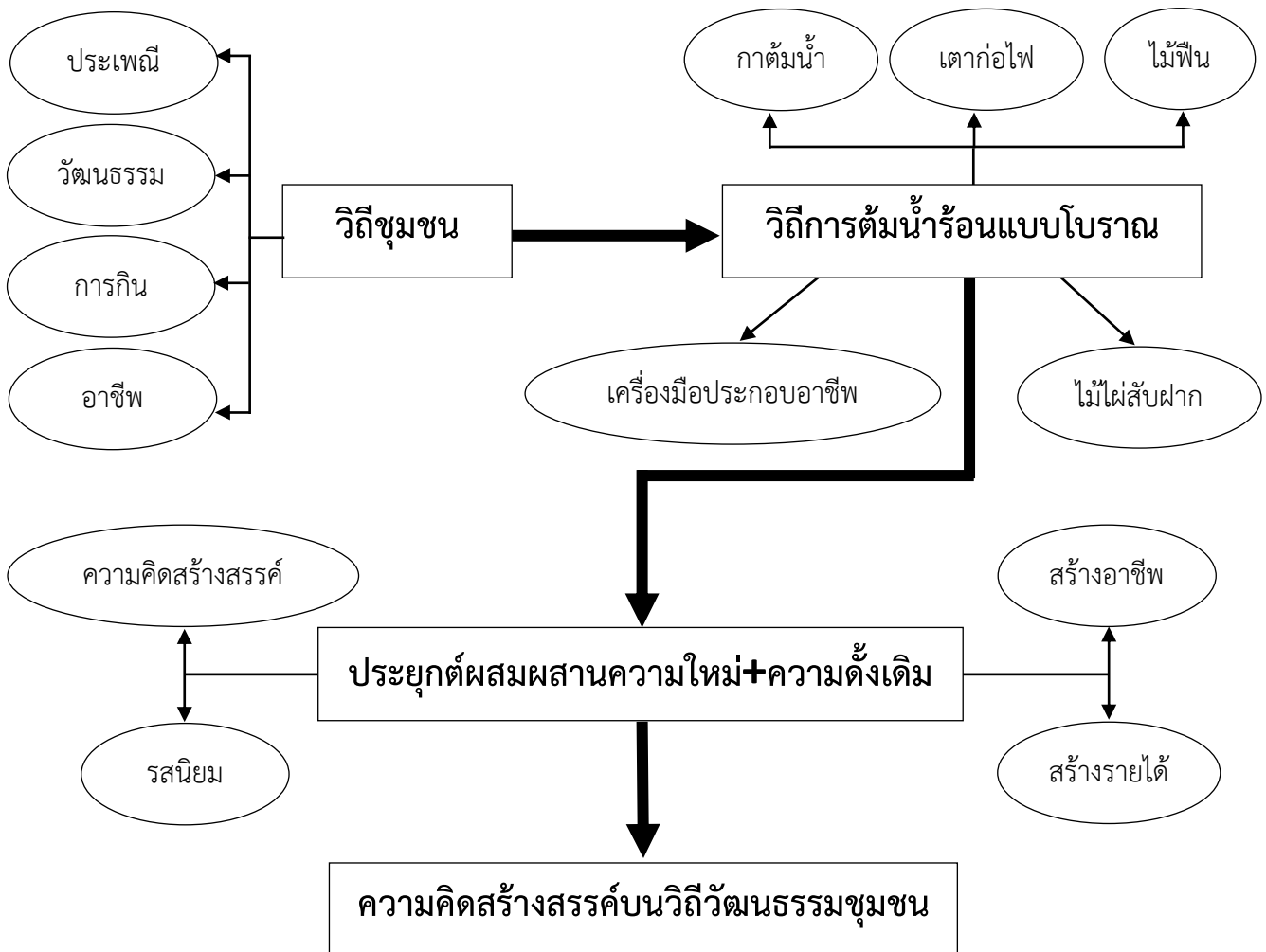
“กาดำน้ำสิดำ” เป็นอุปกรณ์เพื่อการดำรงชีพของคนโบราณจนถึงปัจจุบันอีกชิ้นหนึ่งที่ยังมีความตราตรึงใจของผู้คนทุกยุคทุกสมัย กาดำน้ำขนาดใหญ่ตั้งบนเตาถ่านหรือเตาฟืน เป็นภาพชินตาของวัยรุ่นยุค 80 และ ยุค 90 ซึ่งร้านขายกาแพโบราณ ตอนเช้าๆ ตามตลาดสด ทุกคนจะเห็นจนชินตา เรียกทั่วไปว่า “**สภากาแพ**” เป็นสถานที่แก้ปัญหาทางการเมือง มีหนังสือพิมพ์ให้อ่าน เป็นที่เล่าเรื่องราวซุบซิบนิทา เรื่องส่วนตัว เรื่องข่าวคราวบ้านเมือง และกระจายข่าวสารไปสู่ผู้คนในชุมชน หรือบางครั้งเราก็อาจเห็นกาดำน้ำใบใหญ่ๆ ตั้งบนก้อนเส้าเวลาที่ผู้หญิงอยู่ไฟจากการคลอดบุตรใหม่ ซึ่งเจ้าของบ้านจะต้องจัดเตรียมน้ำร้อนและยาตองเหล้าเสื่อ 11 ตัว และยาสมุนไพรประเภทชูกำลังไว้สำหรับต้อนรับญาติพี่น้องที่แวะเวียนมาถามข่าวสารทุกข์สุขดิบ โดยเฉพาะเวลากลางคืนจะมีญาติพี่น้องและชาวบ้านมาพูดคุยและกินน้ำร้อน (น้ำร้อน+ยาเสื่อ 11 ตัว+ยาสมุนไพร) พร้อมกับการสนทนาสัพเพเหระจนถึงยามดึก ซึ่งนั่นก็สะท้อนให้เห็นว่าการวิลาศสิ่งตั้งเดิมไม่ใช่แค่เพียง “กาดำน้ำใบเก่าๆ สีดำๆ” เท่านั้น แต่มันคือการวิลาศความเป็นวิถีที่คนๆ นั้น ได้สัมผัสและได้เคยใช้ชีวิตอยู่ในจุดๆ นั้น ตั้งแต่เกิดจนจำความได้ โดยการซึมซับรับเอาความเป็นวิถีเข้าไปเป็นจิตวิญญาณ จนทำให้เกิดความโยเยหา และเมื่อพบเจอสิ่งต่างๆ เหล่านั้นก็จะมีจิตใจ ปรารถนาล้มใจ มีความปิติยินดีต่อใจ กับสิ่งที่เป็นวิถีนั้นๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การเรียนรู้วิถีการต้มน้ำร้อนบนดอย

การได้เรียนรู้เพิ่มเติมและซึมซับบรรยากาศการนั่งฟังไฟหน้าเตาถ่านก้อนไฟสีแดงๆ และต้มน้ำร้อนด้วยกาดำน้ำใบใหญ่สิดำในร้านชาคาดำ บนยอดดอยปุย ทำให้รู้สึกถึงความเรียบง่ายแบบธรรมชาติด้วยการอาศัยธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เป็นการปรับตัวของมนุษย์ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าสัตว์ประเภทอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในโลกใบนี้ มนุษย์รู้จักนำเอาทรัพยากรจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ ทั้งการดำรงชีพ นำมาเป็นอาหาร นำมาเป็นอาวุธเพื่อป้องกันตัว นำมาทำเป็นที่อยู่อาศัย ฯลฯ ความสร้างสรรค์จากความคิดของมนุษย์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added Value) จากกลุ่มบุคคลที่ไม่เคยสัมผัสวิถีแบบชาวดอยมาก่อน หรือบุคคลที่เคยใช้ชีวิตสัมผัสมาก่อนแล้วแต่ปัจจุบันวิถีนั้นได้หายไปจากชีวิตแล้ว จึงเกิดความต้องการและวิลาศโยเยหาความเป็นวิถีนั้นๆ การต้มน้ำร้อนด้วยการต้มน้ำแบบวิถีของคนบนดอยปุย จึงเป็นการตีต่อบรรยากาศและระลึกถึงความหลังที่ผ่านมา ซึ่งการต้มน้ำให้ร้อนถึงจุดเดือดแบบคนบนดอย มีวิธีการต้มน้ำหลากหลายรูปแบบ มูลนิธิกระจกเงา โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (2550) ได้อธิบายเกี่ยวกับการต้มน้ำและการทำอาหารของผู้คนบนดอยไว้ว่า การทำอาหารและต้มน้ำให้ร้อนของชาวม้งมักจะนิยมใช้ “เกล้าแก้ว” หรือ “หม้อเล็ก” หรือ “หม้อเล็กม้ง”

เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการหุงข้าว ใช้สำหรับครอบครัวขนาดเล็ก การหุงคือจะนำน้ำมาต้มให้เดือดแล้วนำข้าวสารที่ล้างเรียบร้อยแล้วมาเทลงไปหม้อเล็ก รอให้น้ำเดือดและข้าวสวยก็จะมีน้ำออก นำหม้อฟิงไฟไว้ข้างๆ กองไฟ บางช่วงเวลาที่ต้มน้ำนิยมต้มด้วย “กา” หรือเรียกอีกอย่างว่า “กาต้มน้ำดินเผา” ซึ่งหมายความว่า ภาชนะสำหรับใส่น้ำหรือต้มน้ำ มีพวยและหูสำหรับหิ้วหรือจับ เป็นภาชนะดินเผาใช้สำหรับใส่น้ำต้มและเป็นกาต้มน้ำในสมัยโบราณ นิยมกันในชนบท จะใช้ตั้งบนเตาถ่านหรือเตาฟืนก็ได้ เก็บความร้อนได้นาน วัสดุที่ใช้ทำมาจากดินเผาเคลือบ (ทรงฤทธิ์ แซงวุฒิ, 2555) การต้มน้ำเป็นวิธีการขั้นพื้นฐานทำให้น้ำสะอาดไม่ให้มีสิ่งตกค้างเจือปนในน้ำโดยการตั้งทิ้งไว้บนหม้อหรือกระทะทิ้งไว้จนน้ำเดือด การทำให้น้ำสะอาดก่อนต้มเพื่อปรับคุณภาพน้ำโดยการกรองโดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ทราย ผ้า หรือถ่าน (Paul Webb, 2020) กาต้มน้ำแบบโบราณสีดำที่เกิดจากเขม่าไฟเผาพื้นแบบขาวมั่งของร้านชาคาดำ เป็นการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์การต้มน้ำร้อนเพื่อการนั่งชิมชากาแฟแบบผ่อนคลายสบายๆ นั่งชมวิวกุหลาบ ป่าไม้ ธรรมชาติบนดอยสูง ประยุกต์พื้นที่ที่มีความจำกัดและมีความสูงชันให้นักท่องเที่ยวได้แวะมาเยี่ยมเยียน สร้างรายได้จากการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ชาสำเร็จรูปชนิดห่อ เครื่องประดับประเภทหินหยกพม่า ของฝากประเภทต่างๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 แสดงองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 5 แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรสนิยม มีการนำเอาวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตจากชุมชนอื่นเข้ามาประยุกต์ใช้กับชุมชนเดิม ซึ่งทำให้วัฒนธรรมหรือวิถีแบบดั้งเดิมเลือนหายไปจากชุมชน เมื่อกาลเวลาผ่านไปความโหยหาและถวิลหาความเก่าของวัฒนธรรมและวิถีดั้งเดิมจึงหวนคืนมา มีการฟื้นฟูกลับมาพัฒนาใหม่ ทำให้เกิดความน่าสนใจ นำแนวคิดสร้างสรรค์จากองค์ความรู้ของคนรุ่นใหม่ ลูกหลานที่มีความรู้จากระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ใส่ความหลากหลายและความน่าสนใจของความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับผู้คนในชุมชน ซึ่งความคิดสร้างสรรค์สามารถต่อยอดไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

บทสรุป

การสร้างสรรคจากความคิดของคนรุ่นใหม่ที่ได้ใส่ใจความหมาย ความลึกซึ้งของที่มา ศึกษาประวัติความเป็นมาได้เข้าใจชัดเจน แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย รสนิยมความต้องการของผู้บริโภคตามยุคสมัยนั้น ๆ เป็นการตอบโจทยแนวทางการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่บอกว่า “การเสริมสร้างศักยภาพของประชากรทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง เด็กนักเรียนและวัยรุ่นสามารถพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน” วิถีชุมชนเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา เมื่อเวลาเปลี่ยนไปวิถีชุมชนก็เปลี่ยนแปลงตาม แม้ว่าจะพยายามให้วิถีนั้นหยุดอยู่กับที่ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น การรักษาวินัยชุมชน การอนุรักษ์วิถีชุมชน การกิน การแต่งกาย ฯลฯ แต่เมื่อถึงที่สุดแล้ว ความเป็นวิถีก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาและวิวัฒนาการของโลก เพราะเมื่อทั่วโลกเปลี่ยนแปลงวิถีกันไปทั้งหมด ผู้คนในชุมชนย่อมมีการรับเอาวิถีชุมชนจากภายนอกเข้ามาปฏิบัติและประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม ซึ่งนั่นอาจจะเรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงโดยอัตโนมัติ” กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนโดยไม่รู้สึกรู้ว่ามีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการรับเอาวิถีชุมชนจากแหล่งอื่นๆ เข้ามาใช้ในชุมชน เป็นการค่อยๆ หยิบเอามาใช้ทีละเล็กทีละน้อย อีกทั้งการเปลี่ยนถ่ายสายเลือดแต่ละรุ่นของชุมชน มีรสนิยมและความชอบแตกต่างกันออกไป คนรุ่นเก่าที่มีการต่อต้านวิถีที่มาจากภายนอกชุมชนก็ได้ล่องลับไป ส่วนคนรุ่นใหม่ที่ได้เติบโตขึ้นมาก็นำเอาวิถีใหม่จากที่อื่นเข้ามาประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม มีความสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก ทำให้มีความเรียบง่ายและประหยัด ดังนั้น การนำเอาวิถีแบบดั้งเดิมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนมาสร้างเป็นจุดเด่น โดยเสนอความคิดสร้างสรรค์ตอบโจทยสมัยนิยมของผู้บริโภคยุคใหม่ที่โหยหาความเป็นวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม ไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาเจือปนจึงเป็นจุดเด่นของชุมชน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ มะโน, พัทธินิจจินนุ่น และ วราเมษ วัฒนไชย. (2562). ปราบฏการณโทยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแพนฉัน. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10* (น. 76-77). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กิริติพร จุฑะวิริยะ, คำยีน สานยาวง และ คำพอน อินทิพอน. (2554). วิถีการบริโภคอาหารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ เขตนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 7(2), 49-73.
- ชาติรี ประกิตนทการ. (2564). *ความคิดสร้างสรรค์ในวัฒนธรรมฝีมือ*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก https://www.matchonweekly.com/column/article_424052.
- ทรงฤทธิ์ แซงวุฒิ. (2555). “กา” กาดัมน้ำดินเผา. สืบค้น สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก <https://shorturl.asia/4GbmX>.

- ธัญพร เสงวัฒนาอาภา และ ปรีดา อัครจันทโชติ. (2565). การโยกย้ายถิ่นของกลุ่มผู้รับสารผ่านเพลงไทยสากลในยุค'90s. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 21(2), 142-158.
- นิตยา มณีวงศ์. (2561). พฤติกรรมทางวัฒนธรรมนักศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารสารสนเทศ*, 17(2), 1-8.
- ปัทมกร รีดาศวัล, ไฉไล ศักดิ์วิระพงศ์ และ สากล สถิตวิธานันท์. (2566). การยอมรับและพฤติกรรมการเลียนแบบทางวัฒนธรรมจากสื่อบันเทิงเกาหลีของวัยรุ่นไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(1), 17-30.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2563). ทฤษฎีปฏิบัติการกับจุดเปลี่ยนในมานุษยวิทยา. *วารสารมานุษยวิทยา*, 3(2), 186-194.
- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. (2565). *การท่องเที่ยว*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก http://nsc.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/11_NS-05_070365.pdf.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2565). แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวคั้งในจังหวัดนครปฐม. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 “วิจัยสร้าง Innovation and Technology เพื่อรองรับสังคมไทยสู่ยุค Digital World”* (น. 2873-2886). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- มูลนิธิกระจกเงา โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2550). *ชนเผ่าม้ง ของใช้ในชีวิตประจำวัน*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก <http://www.openbase.in.th/node/765>.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). (2561). *แหล่งข้อมูลด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก <https://www.tcdc.or.th/th/about-main>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.). (2558). *ต่อยอดความรู้สู่การพัฒนาเมืองเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566. จาก <https://shorturl.asia/mlYuZ>.
- เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 161-167.
- Becky Krystal. (2021). *How to boil water. Yes, really*. Retrieved 1 July 2023. from <https://www.washingtonpost.com/food/2021/02/15/how-to-boil-water/>.
- D’Costa, M., & Habib, A. (2024). Local creative culture and firm value. *Finance Research Letters*, 59, 104701.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic books.
- Jean Chua. (2021). *Creative Branding In China: How Global Brands Can Adapt To Local Culture*. Retrieved 1 July 2023. from <https://www.provokemedia.com/latest/article/creative-branding-in-china-how-global-brands-can-adapt-to-local-culture>.
- Jennifer Lease. (2023). *How to Boil Drinking Water*. Retrieved 1 July 2023. from <https://www.wikihow.com/Boil-Drinking-Water>.
- Nicole, W. (2021). A Better Way to Boil: Comparing Methods of Purifying Water at Home. *Environmental Health Perspectives*, 129(4), 044001.
- Paul Webb. (2020). *History of Water Softening*. Retrieved 1 July 2023. from <https://www.watersoftenersinfo.co.uk/post/history-of-water-softening>.